

**Bijlage bij Kabinetsreactie op Voorlichting van de Raad van State en Interdepartementaal Beleidsonderzoek
Koninkrijksrelaties**

Raad van State	
Aanbevelingen voor de transitiefase	
Aanbeveling:	Reactie kabinet
1. Bezie ten aanzien van de toepasselijkheid van materiële wetgeving steeds of differentiatie noodzakelijk is. Doe dit aan de hand van heldere en zoveel mogelijk gelijklopende criteria, waarin ook de vraag of wetgeving op de openbare lichamen uitvoerbaar is, uitdrukkelijk wordt betrokken.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. Bij nieuwe wet- en regelgeving en aanpassing van bestaande wet- en regelgeving moet steeds worden bezien of en hoe deze wetgeving van toepassing kan worden verklaard in Caribisch Nederland én of differentiatie nodig is. Het kabinet gaat de criteria aan de hand waarvan wordt besloten of differentiatie moet worden toegepast in wetgeving ten opzichte van Europees Nederland en/of op de eilanden onderling nader concretiseren.
2. Stel voor de transitiefase uitvoeringsagenda's op. Zorg voor financiering van de hierin gemaakte afspraken via het BES-fonds en geef de Minister van BZK hierbij een coördinerende rol.	Het kabinet neemt deze aanbeveling deels over. Het kabinet overlegt met de eilandbesturen op welke wijze gezamenlijk invulling gegeven kan worden aan de uitvoeringsagenda's, gelet op de behoeften van de openbare lichamen en de beschikbare uitvoeringskracht op de eilanden. Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda's zal ook aandacht worden besteed aan de taakverdeling tussen Rijk en openbaar lichaam, de benodigde investeringen en financieringsstromen, de benodigde wijziging van wet- en regelgeving en de benodigde versterking van bestuurs- en uitvoeringskracht.
3. Versterk de positie van de gezaghebber en de eilandsecretaris.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. De exacte invulling wordt in overleg met de eilandbesturen verder uitgewerkt.
4. Zorg voor verdere versterking en professionalisering van het lokaal bestuur en het ambtenarenapparaat door te voorzien in een structureel opleidingsprogramma. Zie in dit verband ook toe op verdere versterking van de sociaaleconomische situatie op de eilanden en op de rol van RCN als uitvoeringsorganisatie.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. Het kabinet intensificeert de versterking van het lokaal bestuur en ambtenarenapparaat door middel van technische assistentie, stages, opleidingen en trainingsprogramma's en samenwerking met Europees Nederlandse gemeenten. Het kabinet versterkt de sociaaleconomische situatie door middel van de maatregelen zoals beschreven in de kabinetsreactie ijkpunt bestaanszekerheid Caribisch Nederland en extra kostenverlagende investeringen. Binnen de RCN wordt toegewerkt naar meer integratie, samenhang en uniformiteit van dienstverlening.

5. Schaf de functie van Rijksvertegenwoordiger af. Beleg zijn toezichthoudende taken bij de gezaghebber of de Minister van BZK.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling. Het kabinet gaat onderzoeken of een deel van de toezichthoudende taken kan worden overgeheveld naar de gezaghebber en of een ander deel kan worden belegd bij de minister van BZK. De Rijksvertegenwoordiger heeft echter meer dan alleen toezichthoudende taken, zoals een coördinerende rol bij bovineilandelijke rampen en crises. Pas op het moment dat alle taken geborgd zijn en opvolging goed is ingeregeld, kan de functie van Rijksvertegenwoordiger komen te vervallen.
6. Zorg dat de Minister van BZK – naast de coördinerende rol die hij vervult – primair toezichthoudende bevoegdheden uitoefent.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling.
7. Voorzie in gedifferentieerde toezichtsmodellen in de WolBES en de FinBES, alsmede in criteria aan de hand waarvan kan worden besloten welk model van toepassing moet zijn en een grondslag om dat model bij algemene maatregel van bestuur voor het betreffende eiland aan te wijzen.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over en bereidt een wetswijziging voor om verschillende modellen van toezicht en sturing vanuit Europees Nederland in de wet op te nemen. In de uitwerking wordt zorgvuldig bekeken hoe dit precies vorm krijgt en op basis van welke criteria welke mate van toezicht wordt toegepast.
8. Bezie hoe de financiële middelen kunnen worden vrijgemaakt om de samenwerking tussen de openbare lichamen en de landen van het Koninkrijk een impuls te geven.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling. Als onderdeel van de uitvoeringsagenda's wordt door de eilanden in kaart te gebracht waar zij meerwaarde zien voor samenwerking met de landen binnen het Koninkrijk. Indien belemmeringen in de regelgeving samenwerking in de weg staan, wordt per geval bekeken of en hoe deze belemmering weggenomen kan worden.
Eindperspectief	
9. Voorzie in een wettelijke grondslag voor de vrije uitkering als vaststaat dat deze toereikend is voor het uitvoeren van de wettelijke taken die de eilandsbesturen worden geacht te verrichten.	Het kabinet neemt deze aanbeveling nu nog niet over. Op het moment dat vaststaat dat de hoogte van de vrije uitkering past bij het takenpakket van de eilanden zal het kabinet bezien of een wettelijke grondslag voor de vrije uitkering benodigd is.
10. Bundel de bijzondere uitkeringen zoveel mogelijk en vereenvoudig de verantwoordingsplicht.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. Om de administratieve lasten te verlagen wordt bezien of meerjarige incidentele uitgaven kunnen worden gebundeld en ondergebracht in structurele bijdragen. Deze exercitie wordt betrokken bij de begroting voor 2021.
11. Zorg voor een coördinerende rol voor de Minister van BZK door de bestaande overlegstructuur en de ambtelijke ondersteuning te versterken en maak daarover concrete werkafspraken in de ministerraad.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling.

12. Stel een evaluatiecommissie in en evalueer over vijf jaar. Betrek de eilanden hier ten nauwste bij.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling. Het kabinet stelt voor om in de uitvoering de uitvoeringsagenda's doorlopend te monitoren en aanpassen waar nodig. Dit past bij de gekozen pragmatische aanpak.
---	--

Interdepartementaal Beleidsonderzoek Koninkrijksrelaties	
De beleidsmatige aanpak	
Aanbeveling:	Reactie kabinet:
1. Ontwikkel een integrale (d.w.z. dat de beleidsterreinen op elkaar zijn afgestemd) en Rijksbrede (d.w.z. alle ministeries en openbare lichamen doen mee) visie ten aanzien van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, per eiland en als geheel. Er komt een duidelijk antwoord op fundamentele vragen over de taakverdeling met de eilanden, het niveau van de publieke voorzieningen en de beleidsprioriteiten voor de komende jaren.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling. De fundamentele vragen zoals verwoord door het IBO worden betrokken bij het opstellen van de uitvoeringsagenda's.
2. Herijk de uit 2010 bestaande taakverdeling. Met de herijking realiseren we dat op grond van het subsidiariteitsbeginsel de meeste geschikte partij (Rijk of eilanden) een bepaalde taak uitvoert en hierop aanspreekbaar is.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. Het kabinet gaat gefaseerd, in het verlengde van de uitvoeringsagenda's, samen met de openbare lichamen de bestaande taakverdeling verduidelijken en herijken.
3. Vergroot het begrip voor en de kennis van de lokale situatie, zoals de verschillen in werkwijze, cultuur, economie en uitdagingen, met daarbij de notie dat de drie eilanden onderling wezenlijk verschillen. Door goed begrip te hebben van de lokale situatie en wederzijds (i.e. in zowel Europees als ook in Caribisch Nederland) begrip en respect te hebben voor de onderlinge verschillen zal beleid doelmatiger en doeltreffender zijn en aan draagvlak winnen.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. Het ministerie van BZK zal kennisoverdracht en uitwisseling faciliteren.
De financiële aanbevelingen	
4. Vergroot inzicht in de totale Rijksuitgaven aan Caribisch Nederland. Met een integraal beeld van zowel de begroting als de verantwoording, kunnen we de samenhang tussen de Rijksuitgaven en het gevoerde beleid voor Caribisch Nederland inzichtelijk maken.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. In lijn hiermee treft het kabinet de volgende maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> - Het extracomptabele 'Overzicht rijksuitgaven Caribisch Nederland' bij de begroting van BZK wordt uitgebreid; - Aan dit overzicht wordt een toelichting op de wijze van financiering gekoppeld aan de beoogde beleidsdoelen toegevoegd;

	- Er wordt onderscheid gemaakt tussen geldstromen ten behoeve van eilandelijke taken versus Rijkstaken en tussen incidentele en structurele bekostiging.
5. Beter benutten van het hoofdbesluitvormingsmoment voor Rijksuitgaven CN. Ten einde de integrale weging en prioritering te bevorderen, adviseert de Werkgroep het hoofdbesluitvormingsmoment voor Rijksuitgaven CN beter te benutten en de besluitvormingsprocessen in de voorgestelde NAO-structuur (zie hoofdstuk 2 van deel 2) hier op aan te sluiten.	Het kabinet neemt deze aanbeveling deels over. Het kabinet houdt de huidige departementale overlegstructuur in stand en gaat alle beleidswijzigingen gericht op Caribisch Nederland op de geëigende begrotingsmomenten bespreken in de stuurgroep Caribisch Nederland.
6. Vergroot de eigen verantwoordelijkheid van de openbare lichamen door het BES-fonds en de eilandelijke begrotingen te versterken. Wanneer er een Rijksbrede afspraak ligt over de hoogte en de aard van het voorzieningenniveau en de taakverdeling moet de referentiesystematiek van het BES-fonds hierop worden aangepast. Hierbij zou ook aandacht moeten zijn voor de financiering van onderhoud en vervanging van publieke voorzieningen.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling. Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda's worden ook de taakverdeling en de financiering van taken betrokken.
7. Versterk het inzicht in de eilandelijke financiën door OBU en FOG. Zowel BZK als het openbaar lichaam heeft weinig zicht in de verschillende (departementale) geldstromen aan het openbaar lichaam. Het is daarom van belang dat BZK conform de wettelijke bepaling jaarlijks een Overzicht Bijzondere Uitkeringen (OBU) naar de Kamer stuurt, waarbij departementen alle geldstromen naar de openbare lichamen aan BZK verstrekken.	Het kabinet neemt deze aanbeveling over. Het ministerie van BZK zal jaarlijks een OBU naar de Kamer sturen.
8. Het instrument van de renteloze lening beter benutten. De FinBES beperkt de mogelijkheid tot lenen van en door de openbare lichamen. De werkgroep adviseert beleidsopties te verkennen om te voorzien in leenbehoefte, waar in de uitwerking onderscheid moet worden aangebracht tussen (de wenselijkheid en vorm van) lenen door de openbare lichamen en door overheids-nv's:	Het kabinet neemt deze aanbeveling deels over. Het instrument van de renteloze lening functioneert nu onvoldoende en het kabinet gaat dit instrument herijken. Daarnaast onderzoekt het kabinet de mogelijkheden voor openbare lichamen en overheidsvennootschappen van de openbare lichamen om onder strikte voorwaarden te lenen op de Europees-Nederlandse kapitaalmarkt of bij het ministerie van Financiën.
De verbeterde coördinerende rol	
9. Verbeter de coördinerende rol van het ministerie van BZK door het departement conform een organisatienetwerk een faciliterende regierol te laten innemen in de gestructureerde samenwerking met de andere ministeries.	Het kabinet onderschrijft de hoofdlijn van deze aanbeveling. Bij de invulling van de uitvoeringsagenda's zal het kabinet in overleg met de eilandbesturen bezien of het werken met themaclusters en trekkers hierbij betrokken kan worden.

Door als Rijk als één team met behoud van de eigen ministeriële verantwoordelijkheid te opereren, kunnen de in de Rijksbrede en integrale visie geformuleerde doelen voor Caribisch Nederland daadwerkelijk worden gerealiseerd.	
10. Organiseer aanvullend aan het organisatienetwerk samenwerkingsmodel een formeel besluitvormingsproces. Het verbeteren van het zicht op de besluitvorming van en voor alle betrokken departementen. Zo wordt een omvattende aanpak bevorderd.	Het kabinet neemt deze aanbeveling niet over. Het kabinet houdt de huidige werkwijze met een stuurgroep Caribisch Nederland en een Bewindslidenoverleg Caribisch Nederland in stand.
11. Monitor de uitvoering en meet de effecten van de integrale visie en daarmee van de uitvoering van de coördinerende taak van het ministerie van BZK. Door dit structureel te organiseren kunnen de resultaten van het beleid transparant worden gemaakt, kan de kwaliteit van de uitvoering worden geborgd (dan wel worden verbeterd) en kunnen de effecten worden meegenomen in de volgende beleidscyclus.	Het kabinet neemt deze aanbeveling deels over. Het kabinet gaat de uitvoering van de uitvoeringagenda's zorgvuldig monitoren.
Tot slot	
12. Benoem een kwartiermaker namens BZK en in opdracht van stuurgroep CN die naar aanleiding van de aanbevelingen van de Werkgroep in een korte tijdspanne de verbetering van de coördinerende rol van het ministerie van BZK door de introductie van een stappenplan en het opstellen van reglementen tot stand zal brengen.	Het kabinet neemt deze aanbeveling niet over. De rol van kwartiermaker is onderdeel van de coördinerende rol van BZK.